

vjeli više od 400 godina, čuvajući i razvijajući duh i običaje koje su sa sobom donijeli iz srednjovjekovne maurske Španjolske. U posljednjem poglavju analizirani su židovski korijeni sefardske književnosti, koji, kada je riječ i o formi i o sadržaju, sežu sve do drevnih biblijskih i talmudskih tekstova i isto tako starih legendi i pripovjedaka.

Na kraju ovoga kratkog prikaza moramo pohvaliti autoricu i zato što je sastavila neobično vrijedan popis literature o Sefardima na jugoslavenskom tlu, kao i selektivnu bibliografiju iz židovske štampe u Jugoslaviji od godine 1921. pa sve do danas. Svima koji će se ubuduće baviti istraživanjem povijesti i kulture sefarskih Židova, ova bibliografija bit će od neprocjenljive pomoći u radu, a knjiga Krinke Vidaković nezaobilazna etapa u proučavanju jugoslavenskoga sefarskog naslijeđa.

Srdan Matić

Академия наук СССР, Институт
востоковедения

КИТАЙСКИЕ ЭТНИЧЕСКИЕ ГРУППЫ В СТРАНАХ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ

Москва: Наука, 1986, 283 стр.

U opširnoj studiji: tri stotine stranica svrstanih u šest glava i trideset poglavlja pod navedenim naslovom grupa eminentnih stručnjaka pri Akademiji nauka Sovjetskog Saveza prezentirala je javnosti godine 1986. složenu problematiku kineskih etničkih grupa u zemljama jugoistočne Azije.

U citiranom se djelu kontinuirano i vremenski etapno (od početka doseljavanja Kineza u zemlje jugoistočne Azije do 16. stoljeća; od 16. do 19. stoljeća; zatim od krize kolonijalnog sistema do pedesetih godina dvadesetog stoljeća i od pedesetih godina do recentnog vremena) prati i analizira prostorna distribucija, demografske karakteristike, socijalna i klasna struktura, tradicionalno okupljanje i institucionalne forme društvenog okupljanja, etnokulturna evolucija s posebnim osvrtom na ulogu i značaj jezika, škole i religije u tom razvoju, mješovite brakove kao jedan od putova etničke transformacije

kineskih imigranata, utjecaj pravnog statusa na etničke procese doseljenih Kineza i njihovih potomaka, sociokulturna i politička ekologija etničkog razvitka kineskih imigranata, i perspektiva sociokulturnih procesa u kineskih etničkih grupa na tlu jugoistočne Azije.

U kontekstu navedene problematike posebno se ističe dio rada u kojem se analizira evolucija socioekonomskog položaja kineskih doseljenika u nacionalnim privredama zemalja jugoistočne Azije. Spomenuti proces kontinuirano je praćen od formiranja kineske buržoazije u pojedinim zemljama jugoistočne Azije do recentnog vremena.

Zanimljiv je i dio rada koji se bavi ulogom kineskih etničkih grupa i njihovih organizacija u političkom životu pojedinih država jugoistočne Azije, posebno Singapura, Malezije, Tajlanda i Filipina (brojčano velike i relativno dobro organizirane kineske manjine), od kraja 19. vijeka do današnjih dana.

Završni dio ove po mnogo čemu izuzetne i rijetko kompleksne studije posvećen je ulozi i značaju kineskih etničkih grupa u međunarodnim odnosima država jugoistočne Azije, pri čemu se posebno ističe i ukazuje na izuzetno složenu problematiku veza i odnosa kineskih manjina s matičnim narodom, odnosno NR Kinom.

Sva navedena problematika prostorno je gotovo podjednako iscrpno obrađena u odnosu na kineske etničke skupine u Burmi, Vijetnamu, Indoneziji, Kambodži, Laosu, Singapuru, Tajlandu i Filipinima.

»Kineske etničke grupe u zemljama jugoistočne Azije« interdisciplinarna je studija što su je sastavili eminentni historičari, sociolozi, ekonomisti, politolozi i sociolingvisti okupljeni oko Instituta za orijentalne studije Akademije nauka Sovjetskog Saveza što već, samo po sebi, jamči određenu razinu znanstvenog rada.

Autori u navedenom djelu pokušavaju definirati nivo socioekonomske i etnokulturne integracije kineskih manjina u autohtone društvene sredine pojedinih zemalja jugoistočne Azije, što uvelike predodređuje njihovu buduću evoluciju.

Studija je stoga nužna analiza integracije između različitih fak-

tora koji determiniraju recentno stanje kineskih zajednica u spomenutim zemljama.

U uvodnom dijelu studije (G. I. Levison) precizno je određen cilj istraživanja. U kontekstu navedenog, uz objašnjenje metodološkog pristupa i terminologije, spomenuti se akademik kritički osvrnuo i na sovjetsku bibliografiju s tog područja, što djelu daje posebnu vrijednost.

U svrhu boljeg razumijevanja autor u uvodnom dijelu rada daje generalni pregled fenomena kineske dijasporu u zemljama jugoistočne Azije s naznakom da će spomenuta problematika biti analizirana u idućim poglavljima studije za svaku od navedenih zemalja ponaosob.

U prvoj glavi (»Kratki prikaz povijesti formiranja kineskih etničkih skupina u jugoistočnoj Aziji«) autori G. A. Andrejev i G. I. Levison historijski (kronološki) prate i analiziraju formiranje kineskih etničkih grupa u jugoistočnoj Aziji od stvaranja prvih naselja do drugoga svjetskog rata, specificirajući pri tom razloge iseljavanja i promjene u socijalnoj kompoziciji emigranata u različitim povijesnim razdobljima. Istom tretmanu podvrgnut je i status (pravni položaj) kineskih imigranata u pojedinim zemljama jugoistočne Azije, zatim ekonomske aktivnosti doseljenika i njihovi odnosi na relaciji lokalno stanovništvo — kineska imigracija — kolonijalne vlasti. U kontekstu navedenoga autori posebno analiziraju uzroke transformacije tradicionalnog načina života Kineza u dijaspori pod utjecajem autohtonih društvenih sredina i njihovu integraciju u ekonomske, socijalne i političke tokove zemalja useljenja. Uz navedeno, posebni dio ove glave analizira složenu problematiku odnosa kineskih imigranata prema zemlji podrijetla i njezinu političkom razvoju.

U glavi II (»Demografske karakteristike i socijalna struktura kineskih etničkih grupa u zemljama jugoistočne Azije«) autori Lin Yunang i J. F. Zhulev u osnovama prezentiraju suvremene demografske karakteristike kineskih etničkih skupina u jugoistočnoj Aziji s kritičkim osvrtom na autentične demografske i socijalne statistike. Uz navedeno, posebni dio glave posvećen je istraživanju socijalne kompozicije

zajednica i političkim institucijama tih zajednica.

U glavi III (»Problemi etnokulturne evolucije kineske imigracije u zemljama jugoistočne Azije«) autori J. A. Kondraškin i S. R. Lainger razmatraju i analiziraju složene i često kontradiktorne procese vezane uz suvremenu etničku konsolidaciju Kineza u pojedinim zemljama jugoistočne Azije, te utjecaj relevantnih (pozitivnih i negativnih) faktora involuiranih u te procese. U kontekstu navedenog, autori su dobar dio teksta posvetili složenim pitanjima etnokulture, svijesti o vlastitom jeziku, porodičnim odnosima i religiji, pri čemu su, generalno uzevši, došli do spoznaje da je ukupna evolucija kineske dijasporu u zemljama jugoistočne Azije više vezana uz faktore koji sprečavaju etnokulturnu asimilaciju nego što je stimuliraju. Preciznije rečeno Kinezi, odnosno kineske etničke skupine u zemljama jugoistočne Azije, do izvjesne mjere prihvaćaju ekonomsku i sociopolitičku integraciju dok, zadržavajući tradicionalnu kulturu, posvema odbacuju svaki pokušaj kulturne integracije.

U glavi IV (»Ekonomske pozicije kineske buržoazije u zemljama jugoistočne Azije«) I. F. Zhuler, uz ostalo analizira ulogu lokalnoga kineskog (doseljeničkog) kapitala u ekonomskom životu kapitalistički orijentiranih zemalja jugoistočne Azije, pri čemu otkriva i otvara niz interesantnih pitanja, kao što su npr. distribucija kapitala, investicije, različite forme integracije doseljeničkog kapitala u autohtone ekonomske tokove, trgovačka i financijska kooperacija kineskih (manjinskih) poduzeća s ino-partnerima, kapital kineskih doseljenika i njihovih potomaka kao integralni dio nacionalnog kapitala, itd.

U glavi V (»Uloga kineskih etničkih grupa u političkom životu zemalja jugoistočne Azije«) autorica J. O. Levtonova piše o različitim formama i trendovima političkih aktivnosti kineskih manjina u zemljama jugoistočne Azije, pri čemu je veća pažnja poklonjena onim državama u kojima je broj doseljenih Kineza i njihovih potomaka relativno velik i gdje su imali ili i danas imaju specifične etnokomunalne političke partije (udruženja). S druge strane, broj i angažiranost Kineza u poli-

tičkom životu (političkim partijama) pojedinih zemalja jugoistočne Azije upravo je zapanjujući. Kao primjer takve situacije spomenuta autorica navodi slučaj Singapura. Međutim, istini za volju, ipak valja naglasiti da je Singapur u kontekstu navedenog prije iznimka nego pravilo, jer doseljeni Kinezi i njihovi potomci na tom području čine apsolutnu većinu (80%) stanovništva.

U glavi VI («Kineske etničke skupine i međudržavni odnosi na prostoru jugoistočne Azije») autorica S. L. Rajkova piše o ulozi, značaju i aktivnosti kineskih etničkih grupa na planu internacionalnih relacija te azijske regije. U kontekstu navedenoga najviše je pažnje dano vanjskim snagama (faktorima) koje eksploatiraju probleme kineskih manjina u tom dijelu svijeta zbog vlastitih, mahom vanjskopolitičkih interesa.

Interesantno je napomenuti da spomenuta autorica u »vanjskim snagama« vidi gotovo isključivo NR Kinu dok djelovanje drugih tek uzgred spominje.

Uza sve navedene pozitivne strane ove, po prostornom obuhvatu, metodologiji i sadržaju, iznimne povijesno-sociološke studije, spomenuto djelo preporučujemo potencijalnim čitaocima i zbog opširne bibliografije (238 jedinica) koja se direktno (u manjoj mjeri indirektno) odnosi na tretiranu problematiku.

Branimir Banović

ATLAS ČOVEČANSTVA

Beograd: Rad, 1986. 200 str.

Ako je čovječanstvo kao projekcija ideala o najvećoj etničkoj grupi jednaskih i istovrijednih rasa, naroda i uopće svih ljudi i djelomice bitan dio sadržaja neke knjige, onda bi takvoj knjizi trebalo posvetiti izuzetnu pažnju. Iako *Atlas čovečanstva* (originalno izdanje: *The Atlas of Mankind*, London, 1982) što ga je priredio oveći broj znanstvenika koji su se posebno bavili proučavanjem određenih etničkih zajednica i naroda svijeta nije prva knjiga u nas što nam predstavlja tematiku ove vrste (posljednjih su godina objavljene knjige *Ljudstva Sveta*, I—VI, Ljubljana, 1979—1980. i Petar Vlahović, *Narodi i etničke zajednice sveta*, Beograd, 1984),

ipak je po mnogočemu vrijedna posebne pažnje.

Jedna od polaznih pretpostavki ove knjige jest da se nikada u povijesti čovječanstva ljudi različitih etničkih pripadnosti nisu miješali tako i toliko kao danas. *Međukulturnoj razmjeni* kojom se odlikuje naše vrijeme pridonose sredstva komunikacija, međunarodna migracija radnika i izbjeglica, turistička putovanja, a sav taj globalni dijalog obogaćuje ljudsku kulturu šireći vidike prema »zajedničkom imenitelju čovečanstva, istovremeno budeći i izoštravajući naš smisao za takmičenje u osvajanju ograničenih zemaljskih izvora« (str. 8). Popraćeno prijetnjom nuklearnog uništenja, to takmičenje izaziva osjećaj nelagode i budi u čovjeku želju da potraži svoje korijene u kulturnom naslijeđu. No kako u suvremenom svijetu ljudi različitih nacionalnosti žive zajedno, znatno je otežano potvrđivanje kulturnoga i etničkog identiteta što proizlazi iz elemenata nasljeđa mnogih epoha i različitih civilizacija.

Prvi je dio knjige *opći pregled* razvoja čovjeka, njegova kulturnog naslijeđa i oblikovanja društva u *vremenskom i prostornom okviru*. Tu se govori o migraciji i rasi, jeziku i sporazumijevanju, gospodarstvu, položaju pojedinca u (različitim) društvima, sredstvu i braku, religioznosti i religijama svijeta, kolonijalnom naslijeđu i suvremenom imperijalizmu itd. Svijet se tu osim (uglavnom) jezgrovitim tekstom prikazuje i s pomoću preglednih karata, grafikona i živopisnih fotografija, a svaki odjeljak popraćen je i upućivanjem na usporedne preglede (u drugom dijelu knjige).

Drugi, veći dio daje *regionalni pregled* etničkih zajednica i *naroda svijeta*. Ovdje se pak zasebno opisuje: postanak, razvoj i život većine etničkih zajednica, tj. ukazuje se na njihovu ulogu i mjesto u etničkoj i kulturnoj povijesti čovječanstva. Ovaj je dio razdijeljen na više poglavlja, a svako od njih donosi više karata koje ocrtavaju područja kultura *srodnih po jeziku* kojim govori većina stanovništva. Pored ovih osnovnih karata i popratnih bilježaka o etničkoj i religijskoj pripadnosti, kulturi i gospodarstvu, daje se i pregled najvažnijih povijesnih događanja tokom približno tisuću godina, pregled broja stanovnika po zemljama,